

Çivisi Çıkmış Dünyada, Savaşa Karşı Umudu ve Adaleti Aramak

İbrahim Ortas

Dünyanın Çivisi Gerçekten Çıktı mı?

13 Haziran 2025 sabaha uyandığımda radyoda İsrail'in İran'a saldırdığı anlatılıyordu. Haberlerden anlıyoruz ki çok kapsamlı ve büyük bir saldırı gerçekleşmiş ve önemli mevkieledeki kişileri ve merkezleri bombaladığı belirtiliyor.

Lübnanlı Amin Maalouf'un çok önemsedığım *Çivisi Çıkmış Dünya* kitabını okuduğum dönemde, sanırım dünyanın çivisi bugünkü kadar çıkmamıştı gibi gelmişti bana. Kitap, temelde dünyanın kaotik küresel sorunlarına dair derin bir analiz sunuyor. Bu analiz, esas olarak insan faaliyetlerinin sonuçlarına odaklanıyor.

Alman filozof Arthur Schopenhauer'in ifade ettiğı gibi biz insanlar, "doğumdan 5 dakika sonra ismimize, dinimize, milliyetimize ve mezhebimize karar verilir. Ve sen ömrünün geri kalanını seçmediğın şeyleri savunarak geçirirsin." Çoğumuz, sorgulamadan ve anlamaya çalışmadan bize verilen bu kimliklerin etkisiyle ya hak etmediğimiz değerleri görürüz ya da ötekileştirilmiş, dışlanmış bireyler olarak yaşamaya zorlarız. Sanırım Schopenhauer'in bu ifadesi, binlerce yıldır yaşadığı toprakların sahibi olan Filistinliler ve bölgedeki diğer mazlum topluluklar için söylenmiş gibi. Sabah iç ve dış haberlere bakınca, Filistin'de yardım almaya giden, her şeyini kaybetmiş, evsiz barksız ama yine de topraklarında direnen, ekmeğe muhtaç kadınların üzerine ateş açılması, bombalar atılması ve yardım götürmeye çalışanların engellenmesi; insanlığın geldiğı noktayı ibretle gösteriyor.

Ortadoğı'da Artık Rahat Yok Gibi

Anlaşılan başta ABD ve diğer bölgesel güçler önceden saldırı olacağı biliniyorlarmış. İran'ın cevap vereceğı ABD'nin gerektiğinde İsrail'i koruyacağını belirtmesi ile ortalık kötü karışacak gibi. Bölge için yeni bir savaş ve çatışma kapıda ve bölgeye bizlere rahat yok gibi. Devletlerin ve liderlerin birbirini tehdit ettiğı bir dünya nasıl insani ilişkiler gelişir. Umarım Türkiye sürecin dışındadır ve dışında kalır. Yoksa çatışma öngörülemez bir duruma evrilebilir.

Dünyanın gelişmiş ülkeleri sahip olduğu teknolojik üstünlük ile diğer ülkelerin güç olmasını istemiyorlar. Bu dünyanın bir durumu, insanın elindeki teknolojik üstünlüğü diğer insanlara üstünlük olarak kullanması durumunun olmasının yarattığı yıkıcı bir durum olacaktır.

Batsın bu ülkelerin geçmişten gelen çıkar ilişkileri ve husumetleri. Dünyanın geldiğı yerde nükleer ve diğer silahların yok edilmesi artık herkes tarafından karşı çıkılması gereken bir durum haline gelmiş. İnsan insanca yaşasın. Hayvanlar kadar bile olamadık.

Yabancı Düşmanlığı Irkçılık Dünyada Artıyor mu?

ABD ve İrlanda'daki göçmen karşıtlığı, artan ırkçı söylemler ve savaşa dönen sokaklar da "çivisi çıkmış Dünya'nın artık tam anlamıyla darmadağın olduğunu düşündürüyor. İktidar sahiplerinin yaşananları ve tepkileri tarihsel süreç içinde analiz etmeden "güç bende, kolluk gücüyle bastırırım" anlayışı, insanları ve toplumları kutuplaştırıyor. Bu tutum, sebep-sonuç ilişkisi içinde yeni kaotik durumlar yaratıyor ve sorunları daha da derinleştiriyor.

Daha iyi bir yaşam umuduyla Avrupa ve ABD'ye giden milyonlarca insan, bu süreçte ırkçılığa ve dışlanmışlığa maruz kalıyor. ABD Başkanı'nın elinde olsa, ülkenin entelektüel sermayesini, iş gücünü ve tarihine yön veren beyin göçünü durduracak; hepsini ülkeden kovacak neredeyse. Söz konusu göçmenlerin sayısının 20 milyonu aştığı söyleniyor. Benzer şekilde Avrupa'da da artan ırkçı söylemler siyasete alet ediliyor ve bu durum, Avrupa'nın aydınlanmacı geleneğine ve hukuk temelli yapısına ters düşüyor.

Anlamıyorlar ki, insan insandır. Tarihsel süreçte, coğrafyanın ve doğanın sunduğu çeşitlilik, insanları farklılaştırdı. Bu farklılaşmış insan toplulukları da doğanın bir parçası olarak daha iyi bir yaşam arayışı içindedirler. Tabii, küçük çıkarları uğruna her yolu mübah gören istisnalar hariç. Ancak buna rağmen, bazı topluluklar diğerlerini istemiyor; zira işin altında yatan temel sebep, ekonomik ve doğal kaynakların paylaşılmaması meselesidir.

Dünya Farklılaştı ve Yeni Bir Toplumsal Sözleşmeye Gereksinim Var Görülüyor

Bir yanda yapay zekâ ve ileri teknoloji, diğer yanda hâlâ ilkel kabile yaşamı süren toplumlar. Farklılaşan eğitim seviyeleri, bilgi birikimi, gelişmişlik düzeyleri ve insan gücü, “insanın insan olarak görülmesi” anlayışının henüz tam olarak benimsenmediğini gösteriyor.

Hititlilere atfedilen ifa de: *“Tanrım, bana değiştiremeyeceğim şeyleri kabul edebilmek için huzur, değiştirebileceğim şeyler için cesaret ve aralarındaki farkı anlayabilmek için de gereken bilgeliği bağışla.”* diyor. Yaşamaları anlamak ve çözüm üretmek için bilgi, bilinç plan ve bunları yapmak için cesur olmak gerekiyor.

Yaşananlar, yeni baştan derin bir dünya analizi yapılmasını zorunlu kılıyor. Adaletin ve hukukun hâkim olduğu, ayrışmanın yapılmadığı bir dünyada barış içinde bir arada yaşamak için yeni bir toplumsal sözleşme yapmanın vakti geldi. Ancak her şeyden önce, yöneticiler, elitler ve sorumluluk sahibi eğitilmiş bireylerin bu konuyu samimiyetle tartışması ve ortak paydada buluşma çabası içinde olmaları gerekiyor.

Nobel ödüllü kimyager Linus Pauling'in dediği gibi: *“İyi bir fikir bulmanın en iyi yolu, bir sürü fikir bulmaktır.* Bizlere düşense yaşanan savaş ortamını kökten ret etmek, ve barış sürecini savunmak ve insani değerleri yüceltecek çabalara katkıda bulunmak ve talebi güçlü biçimde dile getirmektir. Fikri olan herkes, kendi penceresinin dışına çıkarak bütünlüklü ve objektif bir analiz yapmalı; düşüncelerini paylaşmalıdır. Bölgedeki ülke liderlerinin çıkarları uğruna yaratıkları ve yaratacakları tehlikeler hepimizin hayatını yok edecek nitelikte.

Artan kaotik gelişmeler, ister istemez insanın ruh halini etkiliyor. Yine de enseyi karartmayalım diyeceğim ancak ense de kalmayacak gibi. Dünyanın bilim çevreleri, aydınları, sorumluluk duyan her insanın akliselim ile adaletin ve insani duyguların öncelikli olarak egemen olduğu, ayrışmanın değil birliğin ön planda tutulduğu bir dünyada yaşamayı savunmalı ve her türlü savaşa karşı tutum almalı. Dünya savaş çılgılığı atanların tekelinde değil, yer yüzeyindeki her canlı dünyanın sahibidir. Sen ben yok, biz olarak hep beraber doğayı ve insanın naif yapısını kendi haline bırakın deme zamanı.